

FICHE 3: Gwm - Werkgeheugen

KENMERKEN EN AANBEVELINGEN

WERKGEHEUGEN (Gwm): vaardigheid om met gefocuste aandacht informatie gedurende beperkte tijd vast te houden zodanig dat deze kan gemanipuleerd/bewerkt worden.

- **Werkgeheugen capaciteit:** vaardigheid om informatie vast te houden, hiermee te werken en deze te bewerken (product van kortetermijngeheugen x aandachtscontrole).
- **Auditief kortetermijngeheugen:** vaardigheid om verbale informatie voldoende lang vast te houden (geheugenspan), zodat ze bewerkt of opgeslagen kan worden.
- **Visueel-spatiaal kortetermijngeheugen:** vaardigheid om visuele/spatiale informatie voldoende lang vast te houden (geheugenspan) zodat ze bewerkt of opgeslagen kan worden.
- **Aandachtscontrole:** vaardigheid om zich bij geheugenopdrachten te focussen op taakrelevante stimuli en niet-relevante aspecten te negeren

Gwm	Beschrijving als informatieverwerkingsproces binnen onderwijscontext
Algemeen	<p><i>Informatie op korte termijn onthouden en kunnen verwerken (max. ± 2 minuten)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Verschillende stappen van instructies volgen en onthouden • Volgorde informatie kunnen onthouden • Informatie lang genoeg onthouden om toe te passen • Vlot koppelen opdracht aan informatie die opgehaald moet worden uit het langetermijngeheugen • Informatie letterlijk kunnen herhalen en memoriseren op korte termijn • Kwaliteitsvolle opslag in langetermijngeheugen omdat informatie lang genoeg vastgehouden wordt in werkgeheugen • Goed bijhouden waar je bent gebleven bij het uitvoeren van een complexe taak • Doel van een complexe taak goed onthouden tijdens de uitvoering • Vlot het verwerken van informatie en het opslaan van informatie kunnen combineren
Wiskunde	<ul style="list-style-type: none"> • Belangrijk bij het proces van het memoriseren van rekenfeiten • Stappen rekenprocedures onthouden • Complexe rekenoperaties plannen en uitvoeren • Feitenkennis toepassen en gebruiken in complexe taken • Variabelen invoeren in rekenmachine • Getallenrij opzeggen, burens van getallen, terugtellen, getallen rangschikken • Relevante informatie onthouden uit opdrachten/vraagstukken
Lezen/Schrijven	<ul style="list-style-type: none"> • Letters in juiste volgorde onthouden bij aanvankelijk lezen • Onthouden wat men leest tijdens begrijpend lezen • Parafraseren wat men heeft gelezen • Notities nemen • Woord- en zinnendictee, onthouden welke letters/woorden je al geschreven hebt • Spellingsregels aanleren en toepassen • Denkstappen kunnen onthouden bij het schrijven van een tekst

Gwm Voorbeelden aanmelding

- *Instructies letterlijk kunnen herhalen*
- *De opdracht goed onthouden tijdens de uitvoering en systematisch de opeenvolgende stappen doorlopen bij het oplossen van een ingewikkeld probleem*
- *Is steeds de draad kwijt bij het maken van opdrachten*
- *Stappen van wiskundige bewerkingen vlot onthouden en uitvoeren*
- *De volgorde van klanken onthouden bij beginnend lezen*
- *Spellingsregels spontaan toepassen*
- *Vlot notities nemen tijdens de les*
- *Weinig gemotiveerd, luistert niet als ik iets zeg*
- *Taken niet afmaken*

Gwm Correlaties met schoolse kennis

- Aanvankelijk, technisch en begrijpend lezen
- Spelling en schrijfvaardigheid
- Technisch en inzichtelijk rekenen

Gwm Kenmerken, ontwikkeling en beïnvloedbaarheid

Gwm is soort 'werkstation' met beperkte capaciteit dat actief moet blijven om geen informatie te verliezen → 'flessenhals' bij leren!:

→ Beperkte capaciteit voor nieuwe binnenkomende informatie:

- Hoeveelheid:
  - ± max. 8 bekende 'eenheden, maar slechts 4 'onbekende' eenheden onthouden. Je kan een nieuwe eenheid maken door losse eenheden te clusteren.
  - Je kan slechts op 2 à 4 eenheden per keer een denkoperatie uitvoeren
- Duur: slechts 5 (correct) à 20 (verdwenen) seconden
→ Informatieverlies snel en definitief, bv. door interferentie van andere prikkels (aandachtverlies, 'multitasking')

→ Geen beperkingen om informatie op te halen (Gr): *Kwaliteit organisatie kennis in Gc indirect van heel grote invloed op Gwm!*

→ Actief blijven:

- Door inwendige rehearsal (innerlijke spraak): gemakkelijk onthouden wat je kan zeggen in 1,5 sec.
- Door transfer naar GI: via geheugenstrategieën linken aan bestaande kennisstructuren
- Aandacht switchen tussen opdracht en informatie verwerken
- Irrelevante informatie uit GI/Gc onderdrukken, relevante informatie uit GI/Gc ophalen en linken aan opdracht
- Binnenkomende informatie selectief benaderen en updaten

- Capaciteit grotendeels erfelijk bepaald
- Capaciteit stijgt met de leeftijd: grote toename tussen 4 en 12 jaar, afname na adolescentie
- Grote verschillen binnen leeftijdscategorie: bv. 7-jarigen: 5 → 11 jaar
- Auditief en visuo-spatieel kortetermijngeheugen: verschillende systemen, maar voor de meeste mensen zelfde niveau, uitzonderingen (?): taalstoornis en DCD
  - Vanaf 7 à 8 jaar sterke voorkeur voor inschakelen auditief KTG voor onthouden visuele info (verbaliseren)! Beter onthouden!
- Toename kortetermijngeheugen en capaciteit werkgeheugen met de leeftijd door:
  - Toename verwerkingssnelheid
  - Verhoogde domeinkennis (compenserend)
  - Beter toepassen van geheugenstrategieën: weinig beheersing en transfer in lagere school, belang motivatie en leerwinst. Jonge kinderen denken dat je vanzelf onthoudt, herhalen vanaf 6 jaar, clusteren vanaf 9 à 10 jaar, andere strategieën slechts wisselvallig gebruiken. Taakspecifiek zijn strategieën wél aan te leren aan jonge kinderen
  - Toename 'metamemory' (metacognitieve kennis over geheugen)
- Training werkgeheugen (bv. Cogmed): voorlopig geen evidentie voor blijvend effect en transfer

Gwm Interventies	
Instructie	Differentiatie - compensatie - dispensatie
<p>ALGEMEEN Verminder belasting van Gwm</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij instructies eenvoudige zinsstructuren gebruiken en voldoende herhalen • Nieuwe leerstof doseren • Leerstof structureren en geen overbodige informatie geven • Stappen voldoende expliciteren en voordoen • Bij verwerkingsopdracht, belasting van geheugen vermijden • Leerstof visueel én auditief aanbieden • Geen omgevingslawaaï <p>Koppel nieuwe leerstof aan Gc en Gf</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerstof concretiseren, uitgewerkte voorbeelden aanbieden • Leerstof betekenisvol maken, koppelen aan voorkennis en inzichtelijk maken, leren door te doen • Domeinkennis uitbreiden <p>Voldoende herhaling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Belangrijke leerstof voldoende herhalen • Belangrijke instructies voldoende herhalen en schriftelijk aanbieden, pictogrammen gebruiken • Belangrijke feitenkennis doen opvallen <p>Voldoende monitoring en toetsen</p>	<p>ALGEMEEN Verminder de belasting van Gwm</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opdrachten opdelen in kleine stappen en laten parafraseren • Notities bezorgen • Vaste procedures aanleren • Tussentappen opschrijven • Relevante informatie fluoresceren • Stappenplannen en schema's gebruiken • Voldoende tijd geven en ondersteunen om gebruik van stappenplannen en schema's aan te leren • Aangeven wanneer stappenplannen en schema's moeten gebruikt worden • geen multitasking <p>Voldoende herhaling</p> <ul style="list-style-type: none"> • voldoende tijd voor herhaling voorzien, ev. verlengde instructie en preteaching <p>Voldoende monitoring en toetsen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Directe correctieve procesgerichte feedback <p>Geheugenstrategieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leren hulp vragen • Metamemory bevragen en ondersteunen • Motiveren om geheugenstrategieën toe te passen • Eenvoudige strategieën aanleren en tijd geven om te oefenen

<p>Geheugenstrategieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metamemory stimuleren • Geheugenstrategieën aanleren en demonstreren: <ul style="list-style-type: none"> - herhalen - clusteren - aan voorkennis koppelen - visualisering en ezelsbruggetjes 	
	<p>WISKUNDE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dosereren aanleren rekenfeiten • Stappenplannen laten gebruiken, leren gebruiken en verkorten • Rekenprocedures inoefenen zonder uitkomst • Vaste eenvoudige procedures aanleren • Tussenstappen bewerkingen opschrijven • Onthoudkaarten rekenfeiten gebruiken • Relevante informatie in vraagstukken fluoresceren • Aanleren zelfcontrole door schatten, rekenverhaaltjes, tekening
	<p>LEZEN/SCHRIJVEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Snel tot auditieve synthese komen door o.a.: voldoende herhalen en inoefenen aanvankelijk lezen, zingend lezen, kijk- en luistermethode • Leesstrategieën aanleren • Relevante informatie in tekst fluoresceren, tekst structureren • Morfologie aanleren: woordopbouw expliciteren • Onthoudkaarten regelspelling • Aanleren zelfcontrole spelling